

COLLEGE
VAN
PROCUREURS-GENERAAL

COLLEGE
DES
PROCUREURS GENERAUX

Brussel, 26 februari 2008.

Bruxelles, le 26 février 2008.

**OMZENDBRIEF NR. COL 3/2008
VAN HET COLLEGE VAN
PROCUREURS-GENERAAL BIJ DE
HOVEN VAN BEROEP**

**CIRCULAIRE N° COL 3/2008 DU
COLLÈGE DES PROCUREURS
GÉNÉRAUX PRÈS LES COURS
D'APPEL**

Mijnheer de Procureur-generaal,
Mijnheer de Federale Procureur,
Mijnheer/Mevrouw de Procureur des Konings,
Mijnheer/Mevrouw de Arbeidsauditeur,

Monsieur le Procureur général,
Monsieur le Procureur fédéral,
Monsieur/Madame le Procureur du Roi,
Monsieur/Madame l'Auditeur du Travail,

BETREFT: GEWELDDADEN T.A.V. PERSONEN DIE BEKLEED ZIJN MET EEN OPENBAAR AMBT OF MANDAAT OF DIE EEN TAAK VAN OPENBARE DIENST OF ALGEMEEN BELANG WAARNEMEN EN IN CONTACT KOMEN MET HET PUBLIEK (WET VAN 20 DECEMBER 2006 TOT WIJZIGING VAN HET STRAFWETBOEK).

OBJET: VIOLENCES A L'EGARD DE PERSONNES INVESTIES DE MANDATS OU DE CHARGES PUBLICS, AINSI QU'A L'EGARD DE PERSONNES REMPLISSANT UNE MISSION DE SERVICE PUBLIC OU D'INTERET GENERAL EN CONTACT AVEC LE PUBLIC (LOI DU 20 DECEMBRE 2006 MODIFIANT LE CODE PENAL).

INHOUDSTAFEL**TABLE DES MATIERES**

I. Wettelijk kader	3	I. Cadre normatif
II. Context en doelstellingen van de omzendbrief	3	II. Contexte et objectifs de la circulaire
III. Commentaar	5	III. Commentaires
A. Personen die een opdracht van functionele openbare dienst of van algemeen belang vervullen (nieuw artikel 410 bis, lid 1)	6	A. Personnes remplissant une mission de service public fonctionnel ou d'intérêt général (article 410bis, alinéa 1 nouveau)
B. Leden van het personeel of de directie van onderwijsinstellingen (...) (artikel 410bis lid 2 Sw.)	9	B. Membres du personnel ou de la direction d'établissements d'enseignement (...) (article 410bis alinéa 2 du Code pénal)
C. Geweld tegen ministers, leden van de wetgevende kamers, dragers van de openbare macht of het openbaar gezag	10	C. Violences envers les ministres, les membres des chambres législatives, les dépositaires de l'autorité ou de la force publique
IV. Richtlijnen	14	IV. Directives
A. Richtlijnen voor de politiediensten	14	A. Directives pour les services de police
B. Richtlijnen voor het openbaar ministerie	16	B. Directives pour le ministère public
V. Evaluatie	19	V. Evaluation
VI. Inwerkingtreding	19	VI. Entrée en vigueur

I. Wettelijk kader

De artikelen 279bis, 281, 281bis, 281ter en 410bis van het Strafwetboek, zoals ingevoegd en aangevuld door de wet van 20 december 2006 tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op het strenger bestraffen van geweld tegen bepaalde categorieën van personen (B.S. van 12 februari 2007).

II. Context en doelstellingen van de omzendbrief

Met de goedkeuring van de wet van 20 december 2006 “tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op het strenger bestraffen van geweld tegen bepaalde categorieën van personen” heeft het parlement een antwoord willen bieden op de toename en de banalisering van gewelddaden t.a.v. personen die, hoewel zij geen “drager van het openbaar gezag of van de openbare macht” in de zin van de artikelen 278 en 280 van het Strafwetboek zijn, wel degelijk “een opdracht van functionele openbare dienst of een opdracht van algemeen belang vervullen (...) en die in de bediening van hun functie verplicht zijn (...) contact te hebben met het publiek ten behoeve waarvan zij hun prestaties leveren”¹. Hierbij kan in het bijzonder gedacht worden aan de treinbegeleiders en de busbestuurders.

Een reeks recente gewelddaden t.a.v. personeelsleden van openbare vervoersmaatschappijen werd met verontwaardiging onthaald door het publiek en de collega's van deze personeelsleden, die d.m.v. stakingsacties uiting hebben gegeven aan hun emoties.

Deze verontwaardiging heeft op het niveau van het parlement geleid tot het indienen van niet minder dan zes wetsvoorstellen² met het oog op de strengere bestraffing van daden van agressie t.a.v. “bestuurders en begeleiders van het gemeenschappelijk vervoer”, “taxichauffeurs”, “gezondheids-medewerkers” en “politieambtenaren”,...

I. Cadre normatif

Les articles 279bis, 281, 281bis, 281ter et 410bis du Code pénal, tels qu'introduits ou complétés par la loi du 20 décembre 2006 modifiant le Code pénal en vue de réprimer plus sévèrement la violence contre certaines catégories de personnes (M.B. du 12 février 2007).

II. Contexte et objectifs de la circulaire

L'adoption de la loi du 20 décembre 2006 « modifiant le Code pénal en vue de réprimer plus sévèrement la violence contre certaines catégories de personnes » se veut être la réponse du Parlement à la multiplication et à la banalisation des agressions contre toute une série de personnes qui, sans être nécessairement « un agent dépositaire de l'autorité ou de la force publique, ou toute autre personne ayant un caractère public » au sens des articles 278 et 280 du Code pénal, remplissent « une mission de service public fonctionnel ou une mission d'intérêt général (...) et qui dans l'exercice de leurs fonctions sont obligées (...) d'entrer en contact avec le public bénéficiaire de leurs prestations »¹. On songe particulièrement aux accompagnateurs de trains ainsi qu'aux chauffeurs de bus.

Une série d'agressions récentes sur des membres du personnel de sociétés de transport en commun ont suscité l'indignation du public et de leurs collègues qui ont exprimé leur émotion par des mouvements de grève.

Ce large sentiment populaire s'est traduit, au niveau du Parlement, par le dépôt de pas moins de six propositions de loi² visant toutes, dans une certaine mesure, à renforcer la pénalisation des agressions envers les « membres du personnel de conduite et d'accompagnement des sociétés de transport en commun », les « chauffeurs de taxi », les « professionnels de la santé », les « fonctionnaires de police »,...

¹ Antwoord van mevrouw de minister van Justitie in de Commissie voor de Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers – Verslag uitgebracht namens de Commissie door de heer Walter MULS (Doc. 51 1843/007) pg. 7.

² Zie de referenties in het verslag uitgebracht namens de Commissie door de heer Walter MULS (Doc. 51 1843/007).

¹ Réponse de Madame la ministre de la Justice à la Commission de la Justice de la Chambre des représentants – Rapport fait au nom de la Commission par Monsieur Walter MULS (Doc. 51 1843/007) p. 7.

² Voir les références citées dans le Rapport fait au nom de la Commission par Monsieur Walter MULS (Doc. 51 1843/007).

De regering heeft van haar kant op 7 juni 2005 een wetsontwerp “tot invoeging van een artikel 410bis in het (...) Strafwetboek” ingediend (Parl. St. Kamer, Doc 51 1843/001), waarvan de tekst letterlijk werd overgenomen in artikel 6 van de wet van 20 december 2006.

Tijdens de besprekingen in de Commissie-Justitie van de Kamer is gebleken dat de goedkeuring van dit door de regering ingediende ontwerp de hiërarchie van de straffen ingrijpend zou wijzigen door, wanneer de feiten zouden worden gepleegd t.a.v. een “bestuurder of begeleider van het gemeenschappelijk vervoer” of een andere persoon die een beroep kan doen op de door artikel 410bis Sw. voorziene bescherming, in bepaalde gevallen een zwaardere straf op te leggen (of toch ten minste een straf waarvan het minimum zou worden verhoogd), dan wanneer dergelijke feiten zouden worden gepleegd t.a.v. een lid van de Wetgevende Kamers (...), een minister of een magistraat (...) (zoals bedoeld door artikel 278 Sw.) of t.a.v. een ministerieel ambtenaar (zoals bedoeld door artikel 280 Sw.).

Dit zou bijvoorbeeld het geval zijn bij het opzettelijk toebrengen van slagen of verwondigen zonder het oogmerk om te doden, maar die toch de dood tot gevolg hebben, misdaad voorzien door artikel 401 Sw.

Met toepassing van artikel 410bis Sw. wordt de minimumopsluiting verhoogd met twee jaar en derhalve op zeven jaar gebracht.

Bij gebrek aan bijzondere bepalingen wordt het opzettelijk toebrengen van slagen of verwondigen aan een parlementslid, een minister of een ministerieel ambtenaar (personen respectievelijk beoogd door artikel 278 en 280 Sw.), zonder het oogmerk om te doden, maar die toch de dood tot gevolg hebben, enkel bestraft d.m.v. de minimumstraf, met name vijf jaar opsluiting.

Teneinde deze onlogische situatie uit de wereld te helpen, heeft mevrouw DEOM c.s. in de Kamer van Volksvertegenwoordigers amendementen ingediend (Parl. St. Kamer Doc 51 1843/006) met als doel minstens een equivalente verzwaring van de straffen te bewerkstelligen wanneer de slagen die werden toegebracht aan de door de artikelen 278 en 280 voorziene personen een blijvende arbeidsongeschiktheid tot gevolg hebben of zelfs de dood hebben veroorzaakt, zonder hiertoe evenwel het oogmerk te hebben gehad (voor een volledige lijst van nieuwe strafbaarstellingen kan worden verwezen naar de wettekst).

Le Gouvernement a, de son côté, déposé le 7 juin 2005 un projet de loi « insérant un article 410bis dans le (...) Code pénal » (Doc. Parl. Chambre, Doc. 51 1843/001) dont le texte a été littéralement repris à l'article 6 de la loi du 20 décembre 2006.

Au cours des discussions à la Commission de la Justice de la Chambre, il est apparu que l'adoption du projet gouvernemental aurait pour effet de bouleverser la hiérarchie des sanctions en infligeant, dans certains cas, une peine plus lourde (ou, à tout le moins, une peine dont le minimum serait plus élevé) lorsque les faits étaient commis à l'égard d'un « conducteur, accompagnateur (...) de transport public » ou d'une autre personne bénéficiant de la protection de l'article 410bis du Code pénal plutôt qu'à l'égard d'un membre des Chambres législatives (...), un ministre ou un magistrat (...) (visés par l'article 278 du Code pénal) ou à l'égard d'un officier ministériel ... (visés par l'article 280 du Code pénal).

Tel aurait notamment été le cas de lésions volontaires ayant entraîné la mort sans intention de la donner, crime prévu par l'article 401 du Code pénal.

Par application de l'article 410bis du Code pénal, le minimum de la peine de réclusion est augmenté de deux ans et ainsi porté à sept ans.

En l'absence de dispositions particulières, les lésions volontaires ayant entraîné, sans intention de la donner, la mort d'un parlementaire, d'un ministre, ... ou d'un officier ministériel, ... (personnes visées respectivement par les articles 278 et 280 du Code pénal) ne seraient sanctionnées que d'une peine minimum de cinq ans de réclusion.

Afin d'éviter cet illogisme, des amendements ont été introduits à la Chambre des représentants par Madame DEOM et consorts (Doc. Parl. Chambre Doc 51 1843/006) en vue de prévoir des aggravations de peines au moins équivalentes lorsque les coups, portés aux personnes visées respectivement aux articles 278 et 280 ont entraîné une incapacité permanente de travail, voire la mort qu'ils n'avaient pas pour intention d'occasionner (Il est renvoyé au texte légal pour le libellé complet des nouvelles incriminations).

Deze amendementen werden opgenomen in de artikelen 2 tot 5 van de wet van 20 december 2006 en hebben geleid tot de invoeging van een artikel 279bis, een tweede lid bij artikel 281 evenals de artikelen 281bis en 281ter in het Strafwetboek.

III. Commentaar

Het doel van de wet van 20 december 2006 bestaat erin een bijzondere bescherming te voorzien voor verschillende categorieën van personen die “een opdracht van functionele openbare dienst of een opdracht van algemeen belang vervullen (...) en die in de bediening van hun functie verplicht zijn (...) contact te hebben met het publiek”, wanneer zij het slachtoffer zijn van de door de artikelen 398 tot 405 Sw. beoogde feiten³.

De nieuwe wet maakt een onderscheid tussen twee categorieën personen:

- De personen die een opdracht van functionele openbare dienst of van algemeen belang vervullen (nieuw artikel 410bis, lid 1) (zie A infra)
- De personeels- of directieleden van een onderwijsinstelling (...) (artikel 410bis, lid 2 Sw.) (zie B infra)

Op beide categorieën personen is een verschillende wettelijke regeling van toepassing !

Om coherent te blijven in de hiërarchie van de door het Strafwetboek voorziene straffen voert de nieuwe wet nieuwe verzwarende omstandigheden in die van toepassing zijn op bepaalde categorieën personen die een openbare functie uitoefenen en die reeds werden beschermd door de artikelen 278 en 280 Sw. (zie C infra).

Ces amendements ont été repris aux articles 2 à 5 de la loi du 20 décembre 2006 et ont eu pour effet d'insérer un article 279bis, un second alinéa à l'article 281 et des articles 281bis et 281ter dans le Code pénal.

III. Commentaires

La loi du 20 décembre 2006 a pour objectif d'accorder une protection spéciale à différentes personnes remplissant « une mission de service public fonctionnel ou une mission d'intérêt général (...) et qui (...) sont obligées (...) d'entrer en contact avec le public » lorsqu'elles sont victimes de faits visés aux articles 398 à 405 du code pénal³.

La loi nouvelle fait une distinction entre deux catégories de personnes :

- Les personnes remplissant une mission de service public fonctionnel ou d'intérêt général (article 410bis, alinéa 1 nouveau) (voir A, ci-après)
- Les membres du personnel ou de la direction d'établissements d'enseignement (...) (article 410bis alinéa 2 du Code pénal) (voir B, ci-après)

Le régime applicable à ces deux catégories de personnes est différent !

Afin de maintenir une cohérence dans la hiérarchie des peines prévues par le Code pénal, la loi nouvelle crée de nouvelles circonstances aggravantes applicables à certaines catégories de personnes ayant un caractère public qui étaient déjà protégées par les dispositions des articles 278 et 280 du code pénal (voir C, ci-après).

³ Ter herinnering : deze lijst met strafbaarstellingen kan worden geraadpleegd in punt A.3 van dit hoofdstuk.

³ Voir, pour rappel, la liste de ces incriminations au point A. 3 du présent chapitre.

A. Personen die een opdracht van functionele openbare dienst of van algemeen belang vervullen (nieuw artikel 410 bis, lid 1)

1. De minimumstraffen voorzien voor opzettelijke doding, niet doodslag genoemd (m.a.w. vrijwillig toegebrachte slagen zonder het oogmerk om te doden maar die toch de dood veroorzaakt hebben), en het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel, met inbegrip van het vrijwillig toedienen van toxische of giftige stoffen (niet vergiftiging genoemd) worden verdubbeld indien deze misdrijven worden bestraft met een gevangenisstraf en worden verhoogd met twee jaar indien de criminele straf bestaat in opsluiting en voorzover de misdaad of het wanbedrijf werd gepleegd tegen:

- een chauffeur, een begeleider, een controleur of een loketbediende van een uitbater van een netwerk voor openbaar vervoer,
- een postbode,
- een brandweerman,
- een lid van de civiele bescherming,
- een ambulancier,
- een arts,
- een apotheker,
- een kinesitherapeut,
- een verpleegkundige,
- een lid van het personeel aangesteld door het onthaal in de spoeddiensten van de verzorgingsinstellingen,
- een maatschappelijk werker,
- een psycholoog van een openbare dienst,

in de uitoefening van hun bediening.

2. De verzwarende omstandigheid die wordt ingevoerd door artikel 410bis Sw. is enkel van toepassing wanneer de feiten worden gepleegd t.a.v. een persoon die één van de hierboven opgesomde beroepen uitoefent en in zoverre het slachtoffer op dat moment ook zijn functie uitoefent.

A. Personnes remplissant une mission de service public fonctionnel ou d'intérêt général (article 410bis, alinéa 1 nouveau)

1. Le minimum des peines prévues pour l'homicide volontaire non qualifié meurtre (c'est-à-dire les coups portés volontairement sans intention de causer la mort mais qui l'ont pourtant causée) et les lésions corporelles volontaires, en ce compris l'administration volontaire de substances toxiques ou vénéneuses (non qualifié d'empoisonnement) est doublé, si la peine prévue consiste en un emprisonnement et est augmenté de deux ans si la peine, de nature criminelle, consiste en de la réclusion, pour autant que le crime ou le délit ait été commis envers :

- un conducteur, un accompagnateur, un contrôleur ou un guichetier d'un exploitant d'un réseau de transport public,
- un facteur,
- un pompier,
- un membre de la protection civile,
- un ambulancier,
- un médecin,
- un pharmacien,
- un kinésithérapeute,
- un infirmier,
- un membre du personnel affecté à l'accueil dans les services d'urgence des institutions de soins,
- un assistant social,
- ou un psychologue d'un service public,

dans l'exercice de leurs fonctions.

2. La circonstance aggravante introduite par l'article 410bis du Code pénal ne s'applique que pour autant que les faits aient été commis à l'égard d'une personne exerçant une des professions énumérées et pour autant que la victime exerce à ce moment ses fonctions.

De wetgever heeft enkel bepaalde beroepscategorieën willen beschermen die “uit hoofde van hun statuut of hun plichtenleer [verplicht zijn] contact te hebben met het publiek ten behoeve waarvan zij hun prestaties leveren »⁴. De minister heeft in de Commissie-Justitie van de Kamer nog een bijkomende reden gegeven om een bijzonder statuut voor deze personen in de wet op te nemen, namelijk omdat “(...) die personen bijzonder gevoelige beroepen uitoefenen waarvoor het moeilijk is beschermingsmaatregelen aan te wenden, wegens de infrastructuur of wegens de moeilijkheid om de gevaren die zij lopen voorafgaandelijk te evalueren”⁵.

Het begrip ‘uitoefening van de bediening’ is een feitelijk begrip dat geval per geval zal moeten beoordeeld worden, waarbij rekening zal dienen te worden gehouden met de omstandigheden die eigen zijn aan de zaak, maar waarbij niettemin de stricte interpretatie van de strafwet niet uit het oog zal mogen worden verloren.

De verplaatsingen tussen de woon- en de werkplaats worden hiervan in ieder geval uitgesloten; de verplaatsingen in het kader van de functie en met het oog op de uitoefening ervan lijken dan weer wel onder het toepassingsgebied van artikel 410bis, lid 1 Sw. te vallen.

Zo kan worden gesteld dat een ambulancier, die wordt opgeroepen om hulp te bieden aan een gewonde of een zieke, optreedt in uitoefening van zijn bediening, terwijl een ambulancier die zich verplaatst met het oog op het verrichten van een persoonlijke boodschap, zelfs al gebruikt hij daarvoor een prioritair voertuig, daarentegen niet optreedt in uitoefening van zijn bediening.

De lijst met beschermde beroepen is limitatief en dient strict te worden toegepast.

Derhalve lijken het onderhoudspersoneel van een uitbater van een netwerk voor openbaar vervoer of een zorginstelling en de medewerkers van de Post die geen postbode zijn, uitgesloten te worden van het toepassingsgebied van deze bepaling.

Le législateur n’a entendu protéger que certains professionnels qui, « en vertu de leur statut ou de leur déontologie [sont obligés] d’entrer en contact avec le public bénéficiaire de leurs prestations »⁴. Devant la Commission de la Justice de la Chambre, la ministre a donné une raison supplémentaire de conférer à ces personnes un statut particulier aux yeux de la loi : c’est le fait que « ces personnes exercent des métiers particulièrement exposés pour lesquels il est ardu de recourir à des mesures de protection soit en raison de l’infrastructure soit en raison de la difficulté à évaluer a priori les dangers qu’elles encourent »⁵.

La notion d’exercice des fonctions est une notion de fait qu’il appartiendra d’apprécier au cas par cas, en tenant compte des circonstances propres à la cause mais en ayant présent à l’esprit le principe de stricte interprétation de la loi pénale.

En sont de toutes façons exclus, les déplacements entre le domicile et le lieu du travail ; en revanche, les déplacements effectués dans le cadre des fonctions et en vue de l’exercice de celles-ci nous paraissent entrer dans l’hypothèse de l’article 410bis, alinéa 1 du Code pénal.

Ainsi, l’ambulancier qui se rend là où on l’appelle pour porter secours à un blessé ou un malade agit-il dans l’exercice de ses fonctions ; au contraire, l’ambulancier qui effectue une course personnelle, même avec son véhicule prioritaire, n’agit pas dans l’exercice de ses fonctions.

La liste des professions protégées est elle-même limitative et d’interprétation stricte.

C’est ainsi que nous paraissent exclus du bénéfice de cette disposition le personnel d’entretien des exploitants de réseaux de transport en commun ou des institutions de soin, les employés des postes autres que les facteurs,...

⁴ Antwoord van mevrouw de minister van Justitie in de Commissie voor de Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers – Verslag uitgebracht namens de Commissie door de heer Walter MULS (Doc. 51 1843/007) pg. 7.

⁵ idem

⁴ Réponse de Madame la ministre de la Justice à la Commission de la Justice de la Chambre des représentants – Rapport fait au nom de la Commission par Monsieur Walter MULS (Doc. 51 1843/007) p. 7

⁵ idem

De in aanmerking genomen criteria hebben evenmin betrekking op de bejaarden, de gebruikers van het openbaar vervoer, de personen die 's nachts werken, de vervoerders van fondsen, de loketbedienden van de Post of een privé-bank, de taxichauffeurs of de dierenartsen wanneer zij hun beroep privé uitoefenen⁶.

Ook het personeel van de kinderkribbes of de naschoolse opvang wordt hiervan uitgesloten. De minister heeft hiervoor een reden opgegeven: dit personeel "kan weigeren om bepaalde kinderen te aanvaarden"⁷ en is dus niet aan uit represaille gepleegde gewelddaden blootgesteld.

Volgende categorieën worden eveneens uitgesloten, aangezien zij reeds krachtens artikel 280 (of, uitzonderlijk artikel 278) Sw. van bescherming genieten:

- de leden van de politiediensten;
- de penitentiare beampten;
- de gerechtsdeurwaarders.

3. De verzwarening van de straf bestaat enkel voor de misdaden en wanbedrijven bedoeld in de artikelen 398 tot 405 Sw., met name:

- eenvoudige slagen (artikel 398 Sw.)
- slagen met een arbeidsongeschiktheid tot gevolg (artikel 399 Sw.)
- slagen met een blijvende ongeschiktheid tot gevolg (artikel 400 Sw.)
- vrijwillig toegebrachte verwondingen, zonder oogmerk om te doden, maar die toch de dood veroorzaakt hebben (artikel 401 Sw.)
- het toedienen van toxische of giftige stoffen zonder het oogmerk om te doden (zelfs indien zij de dood tot gevolg hebben) (artikelen 402, 403 en 404 Sw.), evenals de poging tot moord voorzien in artikel 402 (artikel 405 Sw.)

Les critères retenus n'incluent pas les personnes âgées, les usagers des transports en commun, les personnes travaillant la nuit, les transporteurs de fonds, les guichetiers de la Poste ou d'une banque privée, les chauffeurs de taxis ou les vétérinaires lorsqu'ils exercent à titre privé⁶.

Est également exclu le personnel des crèches ou de l'accueil extra-scolaire. La ministre en donne une raison : ce personnel « peut refuser certains enfants »⁷ et n'est donc pas exposé à la vindicte du tout-venant.

Sont encore exclus parce que bénéficiant déjà de la protection de l'article 280 (ou exceptionnellement, de l'article 278) du Code pénal :

- les membres des services de police ;
- les agents pénitentiaires ;
- les huissiers de justice.

3. L'aggravation de peine n'existe que pour les crimes et délits visés aux articles 398 à 405 du Code pénal, soit, pour rappel :

- les coups simples (article 398 du Code pénal)
- les coups avec incapacité de travail (article 399 du Code pénal)
- les coups avec incapacité permanente (...) (article 400 du Code pénal)
- les lésions volontaires, faites sans intention de donner la mort, mais qui l'ont pourtant causée (article 401 du Code pénal)
- l'administration de substances toxiques ou vénéneuses, sans intention de tuer (même lorsqu'elle a eu la mort pour résultat) (article 402, 403 et 404 du Code pénal), ainsi que la tentative du délit prévu à l'article 402 (article 405 du Code pénal)

⁶ Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp tot invoeging van een artikel 410bis (...) in het Strafwetboek – Parl. St. Kamer, Doc 51 1843/001, pg. 5-6.

⁷ Antwoord van mevrouw de minister van Justitie in de Commissie voor de Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers – Verslag uitgebracht namens de Commissie door de heer Walter MULS (Doc. 51 1843/007) pg. 7.

⁶ Exposé des motifs du projet de loi insérant un article 410bis dans (...) le Code pénal – Doc. Parl. Chambre Doc 51 1843/001, pp. 5-6.

⁷ Réponse de Madame la ministre de la Justice à la Commission de la Justice de la Chambre des représentants – Rapport fait au nom de la Commission par Monsieur Walter MULS (Doc. 51 1843/007) p. 7

B. Leden van het personeel of de directie van onderwijsinstellingen (...) (artikel 410bis lid 2 Sw.)

Dezelfde verzwarende van de straf wordt eveneens voorzien wanneer deze feiten worden gepleegd tegen personeel (...) van onderwijsinstellingen, waarbij in dit geval een dubbele voorwaarde m.b.t. de dader van het feit en het slachtoffer wordt opgelegd.

Teneinde toegepast te kunnen worden, vereist de door lid 2 van artikel 410bis Sw. verzwarende omstandigheid:

1° dat de schuldige :

- als leerling of student is ingeschreven in een onderwijsinstelling of er was ingeschreven tijdens de zes maanden die aan de feiten zijn voorafgegaan,
- of vader of moeder of familielid van die leerling of student is,
- of enige andere persoon is die gezag heeft over die leerling of student of hem onder zijn bewaring heeft.

en

2° dat het slachtoffer :

- een lid van het personeel of van de directie van de onderwijsinstelling is,
- één van de personen is die de opvang van leerlingen verzorgen in een medisch-pedagogisch instituut dat door de gemeenschap wordt ingericht of gesubsidieerd,
- een externe actor is die door de gemeenschapsoverheden is belast met het voorkomen en het oplossen van geweld op school,

in de uitoefening van hun bediening.

Deze voorwaarden zijn vanzelfsprekend cumulatief en dienen strict te worden nageleefd.

Ten gevolge van een amendement⁸ heeft de Commissie-Justitie van de Kamer het toepassingsgebied van de verzwarende omstandigheid uitgebreid tot de opvoeders die dagelijks met jongeren werken in een medisch-pedagogisch instituut.

B. Membres du personnel ou de la direction d'établissements d'enseignement (...) (article 410bis alinéa 2 du Code pénal)

La même aggravation de peine, pour les mêmes faits, est également prévue en faveur du personnel (...) des établissements scolaires en imposant dans ce cas une double condition tenant tant à l'auteur du fait qu'à la victime.

Pour s'appliquer, la circonstance aggravante prévue par l'alinéa 2 de l'article 410bis du Code pénal requiert :

1° que le coupable soit :

- un élève ou un étudiant qui est inscrit dans un établissement d'enseignement ou qui y a été inscrit au cours des six mois précédant les faits,
- ou le père ou la mère ou un membre de la famille de cet élève ou de cet étudiant,
- ou toute autre personne ayant autorité sur cet élève ou cet étudiant ou en ayant la garde,

et

2° que la victime soit :

- un membre du personnel ou de la direction de cet établissement d'enseignement,
- une des personnes chargées de la prise en charge des élèves dans un Institut médico-pédagogique organisé ou subventionné par la communauté,
- ou un intervenant extérieur chargé par les autorités communautaires de prévenir et de résoudre les problèmes de violence scolaire,

dans l'exercice de [ses] fonctions.

Les conditions sont naturellement cumulatives et de stricte interprétation.

Suite à un amendement⁸, la Commission de la Justice de la Chambre a étendu, contrairement à l'opinion de la ministre, le champ d'application de la circonstance aggravante aux éducateurs travaillant quotidiennement avec les jeunes dans un institut médico-pédagogique.

⁸ Parl. St. Kamer, Doc 51 1843/003, amendement ingediend door Mevrouw Taelman en de heer Borginon.

⁸ Doc. Parl. Chambre, Doc 51 1843/003, amendement introduit par Madame Taelman et Monsieur Borginon.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat artikel 410bis Sw. bepaalt: “een lid van het personeel” van een onderwijsinstelling, en dit zonder beperking: hieruit kan worden besloten dat dit personeelslid niet noodzakelijk een pedagogische opdracht dient te vervullen. Het administratief, onderhouds- en keukenpersoneel kan derhalve eveneens een beroep doen op de door deze bepaling geboden bescherming.

Aangezien ook de leden van de inrichtende macht in de ogen van de ouders een opdracht van algemene directie van een onderwijsinstelling vervullen, kunnen ook zij genieten van de bescherming die door artikel 410bis, lid 2 Sw. wordt geboden.

Ten slotte legt de wet op dat het slachtoffer het voorwerp van agressie dient te hebben uitgemaakt in de uitoefening van zijn bediening.

C. Geweld tegen ministers, leden van de wetgevende kamers, dragers van de openbare macht of het openbaar gezag

1. Zoals reeds aangehaald in hoofdstuk II « Context en doelstellingen » van deze omzendbrief is tijdens de parlementaire werkzaamheden gebleken dat de goedkeuring van de nieuwe verzwarende omstandigheid van artikel 410bis als gevolg zou hebben dat, terwijl voor het overige alles onveranderd blijft, in bepaalde gevallen een hogere minimumstraf zou worden opgelegd ingeval van agressie tegen een bestuurder of een begeleider van een maatschappij voor openbaar vervoer, een lid van het onderwijzend personeel of eender ander door artikel 410bis bedoeld persoon, dan wanneer een zelfde daad van geweld zou worden gepleegd tegen een lid van de wetgevende kamers, een minister, een magistraat of een ministerieel ambtenaar (...), of enig ander persoon met een openbare hoedanigheid bekleed (artikelen 278 en 280 Sw.).

Ter herinnering: de vroegere versie van het Strafwetboek voorzag enkel twee categorieën verzwarende omstandigheden:

- indien de slagen werden toegebracht tijdens een vergadering van één van de Kamers of op een terechtzitting van een hof of rechtbank (artikelen 278 Sw.)
- indien de slagen een bloedsuivering tot gevolg hebben (artikelen 279 Sw.)

Il faut remarquer que l’alinéa 2 de l’article 410bis du Code pénal vise « un membre du personnel » d’un établissement d’enseignement sans restriction : il faut en conclure que le membre en question ne doit pas nécessairement avoir une tâche pédagogique. Rien ne permet d’exclure le personnel administratif, d’entretien ou de cuisine d’une école du bénéfice de cette disposition.

De même, dans la mesure où ils exercent, aux yeux des parents, une tâche de direction générale d’un établissement scolaire, les membres du pouvoir organisateur doivent bénéficier à nos yeux de la protection garantie par l’article 410bis, alinéa 2, du Code pénal.

Enfin, la loi impose que la victime fasse l’objet d’une agression dans l’exercice de ses fonctions.

C. Violences envers les ministres, les membres des chambres législatives, les dépositaires de l’autorité ou de la force publique

1. Comme signalé au chapitre II « Contexte et objectifs » de la présente circulaire, il est apparu au cours des travaux parlementaires que l’adoption de la nouvelle circonstance aggravante de l’article 410bis aurait eu pour effet, toutes choses restant par ailleurs égales, d’imposer, dans certains cas, une peine dont le minimum serait plus élevé en cas d’agression sur un conducteur ou un accompagnateur de transport public, un enseignant ou toute autre personne visée par l’article 410bis, qu’en cas de violences à l’encontre d’un membre des chambres législatives, d’un ministre, d’un magistrat, ou d’un officier ministériel (...) ou de toute autre personne ayant un caractère public (articles 278 et 280 du Code pénal).

Pour rappel, dans sa rédaction antérieure, le Code pénal ne prévoyait que deux types de circonstances aggravantes :

- si les coups ont été portés à la séance d’une des chambres ou à l’audience d’une cour ou d’un tribunal (articles 278 du Code pénal)
- si les coups ont été la cause d’effusion de sang (articles 279 du Code pénal)

De artikelen 2 tot 5 van de wet van 20 december 2006 voeren nieuwe verzwarende omstandigheden in.

2. De leden van de wetgevende kamers, de ministers, de leden van het Arbitragehof (intussen: het Grondwettelijk Hof), de magistraten of de officieren van de openbare macht in actieve dienst (personen bedoeld door artikel 278 Sw.).

2.1. De minimumstraf die van toepassing is ingeval van vrijwillige doding die niet doodslag wordt genoemd (m.a.w. vrijwillig toegebrachte slagen zonder het oogmerk om te doden maar die wel de dood veroorzaakt hebben), wordt met toepassing van het nieuwe artikel 279bis Sw. op zeven jaar opsluiting gebracht.

Wanneer de feiten met voorbedachten rade werden gepleegd, wordt de minimumstraf op twaalf jaar gebracht.

2.2. Uitsluiting van de gezworenen

Artikel 282 Sw. maakt de artikelen 275, 278 en 279 toepasbaar in de gevallen waarin gezworenen uit hoofde van hun bedieningen of getuigen uit hoofde van hun verklaringen zouden worden gesmaad of geslagen.

De nieuwe bepaling van artikel 279bis Sw. werd doelbewust niet toepasbaar gemaakt op deze personen, aangezien de vertegenwoordiger van de minister op de opmerking die hem hierover werd gemaakt, heeft geantwoord "dat de getuigen en gezworenen niet op dezelfde wijze met het publiek in contact treden als de professionele magistraten en de politieambtenaren"⁹.

3. De ministeriële ambtenaren, de dragers van de openbare macht en het openbaar gezag of enig ander persoon met een openbare hoedanigheid bekleed (personen bedoeld in artikel 280 Sw.).

3.1. De eenvoudige slagen die aan deze categorie personen worden toegebracht, worden bestraft met een gevangenisstraf van één maand tot één jaar en met een geldboete van 50 tot 300 euro.

De nouvelles circonstances aggravantes sont introduites par les articles 2 à 5 de la loi du 20 décembre 2006.

2. Les membres des chambres législatives, les ministres, les membres de la Cour d'arbitrage (lire : de la Cour constitutionnelle), les magistrats ou les officiers de la force publique en service actif (personnes visées à l'article 278 du Code pénal).

2.1. Le minimum de la peine applicable à un homicide volontaire non qualifié meurtre (c'est-à-dire à des coups portés volontairement sans intention de donner la mort mais qui l'ont pourtant causée) est porté à sept ans de réclusion par application du nouvel article 279bis du Code pénal.

Lorsque les faits ont été commis avec préméditation, le minimum de la peine est porté à douze ans.

2.2. Exclusion des jurés

L'article 282 du Code pénal rend les articles 275, 278 et 279 applicables dans le cas où l'on aura outragé ou frappé des jurés à raison de leurs fonctions ou des témoins à raison de leurs dépositions.

C'est de propos délibéré que la nouvelle disposition de l'article 279bis du Code pénal ne leur a pas été rendue applicable, le représentant de la ministre ayant répondu à l'objection qui lui en avait été faite « que les témoins et jurés n'entrent pas en contact de la même manière avec le public que les magistrats professionnels et les fonctionnaires de police »⁹.

3. Les officiers ministériels, les agents dépositaires de l'autorité ou de la force publique, ou toute autre personne ayant un caractère public (personnes visées à l'article 280 du Code pénal).

3.1. Les coups simples à cette catégorie de personnes sont punis d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de 50 à 300 euros.

⁹ Parl. St. Kamer, Doc 51 1843/007, p.14

⁹ Doc. Parl. Chambre, Doc 51 1843/007, p.14

3.2. Indien de slagen bloedstorting, verwonding of ziekte veroorzaken, is de straf gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en geldboete van honderd tot vijfhonderd euro. (artikel 281 Sw.).

3.3. Artikel 3 van de wet van 20 december 2006 voegt een verzwarende omstandigheid toe aan artikel 281 Sw. ingeval van voorbedachtheid.

Krachtens het nieuwe lid 2 van artikel 281 Sw. worden de slagen die met voorbedachten rade worden toegediend aan een ministerieel ambtenaar, ..., en die een bloedstorting, een verwonding of ziekte tot gevolg hebben, voortaan bestraft met een gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar en een geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro. Deze straf is identiek dezelfde als deze die artikel 399 lid 2 Sw. voorziet voor het toebrengen van slagen met voorbedachten rade aan een particulier, wanneer deze slagen een ziekte of een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid tot gevolg hebben.

Ondanks de intentie van de wetgever zorgt de toepassing van de nieuwe verzwarende omstandigheid van artikel 410bis Sw. ervoor dat de minimumgevangenisstraf die van toepassing is ingeval van agressie tegen een chauffeur of begeleider van een openbare vervoersmaatschappij, ..., hoger wordt dan de minimumgevangenisstraf die wordt voorzien voor slagen die de oorzaak zijn van een bloedstorting,... die met voorbedachten rade worden toegebracht aan een ministerieel ambtenaar of een andere persoon die wordt beschermd door artikel 280 Sw.

3.4. Artikel 4 van de wet van 20 december 2006 voegt een artikel 281bis in het Strafwetboek in dat twee andere verzwarende omstandigheden toevoegt wanneer de slagen voor de ministeriële ambtenaar of een ander door artikel 280 Sw. beschermd persoon hetzij een ongeneeslijk lijkende ziekte, hetzij een blijvende ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid, hetzij het volledige verlies van het gebruik van een orgaan, hetzij een zware verminking tot gevolg hebben.

3.2. Si les coups ont été la cause d'effusion de sang, de blessures ou de maladie, la peine sera d'un emprisonnement de trois mois à deux ans et d'une amende de 100 à 500 euros (article 281 du Code pénal).

3.3. L'article 3 de la loi du 20 décembre 2006 ajoute une circonstance aggravante à l'article 281 du Code pénal en cas de préméditation.

En vertu du nouvel alinéa 2 de l'article 281 du Code pénal, les coups cause d'effusion de sang, de blessures ou de maladie, portés à un officier ministériel, ..., avec la circonstance de préméditation seront dorénavant punissables d'un emprisonnement de six mois à trois ans et d'une amende de 100 à 500 euros. Il s'agit identiquement de la peine prévue par l'article 399 alinéa 2 du Code pénal pour les coups portés avec préméditation à un simple particulier, lorsqu'ils ont entraîné une maladie ou une incapacité de travail personnel.

En dépit de l'intention déclarée du législateur, l'application de la nouvelle circonstance aggravante de l'article 410bis du Code pénal porte, dans ce cas, le minimum de la peine d'emprisonnement applicable à l'agression sur un conducteur ou accompagnateur de transport public, ..., à un taux supérieur au minimum de la peine d'emprisonnement prévue pour des coups, cause d'effusion de sang, ..., portés avec préméditation à un officier ministériel ou à une autre personne protégée par l'article 280 du Code pénal.

3.4. L'article 4 de la loi du 20 décembre 2006 introduit un article 281bis dans le Code pénal, qui ajoute deux autres circonstances aggravantes lorsque les coups ont entraîné pour l'officier ministériel, ou une autre personne visée à l'article 280 du Code pénal, soit une maladie paraissant incurable, soit une incapacité permanente de travail personnel, soit la perte de l'usage absolu d'un organe, soit une mutilation grave.

Deze tekst zet de tekst van artikel 400 Sw. om naar de categorie personen die wordt beschermd door artikel 280 Sw.

Afhankelijk van het feit of de gewelddaden al dan niet met voorbedachtheid werden gepleegd, zullen deze worden bestraft met een gevangenisstraf van vier tot vijf jaar en met een geldboete van 200 tot 500 euro (lid 1) of met zeven tot tien jaar opsluiting, ingeval de schuldige heeft gehandeld met voorbedachten rade.

In dit geval zal de minimumstraf dezelfde zijn, ongeacht het feit of het geweld werd gepleegd tegen een bestuurder of begeleider van een openbare vervoersmaatschappij (...) (persoon beschermd door artikel 410bis) dan wel tegen een ministerieel ambtenaar of een andere persoon beoogd door artikel 280 Sw.

3.5. Ten slotte voegt artikel 5 van de wet van 20 december 2006 een artikel 281ter in het Strafwetboek in.

Deze bepaling, die op alle gebied identiek is aan het nieuwe artikel 279bis Sw., bestraft de slagen toegebracht aan een persoon die behoort tot één van de door artikel 280 Sw. bedoelde categorieën, wanneer zij vrijwillig werden toegebracht zonder het oogmerk om te doden, maar deze toch veroorzaakt hebben.

De straf, die identiek is aan deze voorzien door artikel 279bis Sw., stemt overeen met de straf die wordt opgelegd door artikel 401 Sw. met de verzwarende omstandigheid van artikel 410bis Sw.

Bij afwezigheid van voorbedachtheid bedraagt de straf zeven tot tien jaar opsluiting. Indien de gewelddaden met voorbedachten rade werden gepleegd, worden zij bestraft met twaalf tot vijftien jaar opsluiting.

Ce texte transpose le texte de l'article 400 du Code pénal à la catégorie des personnes protégées par l'article 280 dudit code.

Selon que les faits aient ou non été commis avec préméditation, la peine sera d'un emprisonnement de quatre à cinq ans et d'une amende de 200 à 500 euros (alinéa 1) ou, en cas de préméditation, de la réclusion de sept à dix ans.

Dans ce cas, le minimum de la peine est le même, que l'agression ait été commise sur un conducteur ou accompagnateur d'une société de transport public (...) (personne protégée par l'article 410bis) ou sur un officier ministériel ou une autre personne visée par l'article 280 du Code pénal.

3.5. Enfin, l'article 5 de la loi du 20 décembre 2006 introduit un article 281ter dans le Code pénal.

Cette disposition, en tous points identique à celle du nouvel article 279bis du Code pénal, sanctionne les coups à une personne d'une des catégories visées à l'article 280 du Code pénal lorsque, portés volontairement mais sans intention de donner la mort, ils l'ont pourtant causée.

La peine, identique à celle comminée par l'article 279bis du Code pénal, correspond à celle prévue par l'article 401 du Code pénal avec la circonstance aggravante de l'article 410bis dudit code.

En l'absence de préméditation, la peine est la réclusion de sept à dix ans.

Si les actes de violence ont été prémédités, la peine est la réclusion de douze à quinze ans.

IV. Richtlijnen

“ Gelet op de vaststelling dat lichamelijk geweld toeneemt tegen personen die in de uitoefening van hun bediening verplicht zijn contact te hebben met het publiek teneinde noodzakelijke opdrachten van collectief belang te vervullen, stelt de regering voor aan de maatschappij de middelen te geven teneinde daarop op gepaste wijze te antwoorden en de potentiële daders van dat geweld op ondubbelzinnige wijze te waarschuwen (...).

De regering is voornemens doortastend op te treden tegen dit nieuw maatschappelijk verschijnsel door de personen die thans daarmee worden geconfronteerd, beter te beschermen.”

Het openbaar ministerie mag dit signaal geenszins veronachtzamen.

A. Richtlijnen voor de politiediensten

1. Net zoals het openbaar ministerie dienen de politiediensten, overeenkomstig de wil van de regering en het parlement, bijzondere aandacht te besteden aan de problematiek van de agressie tegen de door artikel 410bis Sw. bedoelde personen (zie supra).

Een snelle en adequate reactie vanwege de politiediensten (doorgaans de Lokale of de Federale Politie / SPC) dient aan de dader van de feiten duidelijk te maken dat zijn gedrag afgekeurd wordt en het slachtoffer ervan te overtuigen dat de overheid wel degelijk begaan is met zijn situatie.

2. De reactie van de politiediensten dient zich te vertalen in de redactie van een proces-verbaal (of een vermedling op het voorblad van het oorspronkelijke proces-verbaal, indien een ambtshalve politioneel onderzoek (“APO”) wordt ingesteld – zie infra 4. -) dat onverwijld aan het parket dient te worden bezorgd.

De politiediensten zullen de vermelding “GEWELD TEGEN BESCHERMD SLACHTOFFER” (410bis Sw.) zichtbaar aanbrengen in het veld “vermelding parket”, dat is voorzien in de hoofding van de eerste pagina van het proces-verbaal.

IV. Directives

« Constatant l’augmentation des violences physiques à l’encontre de personnes qui, dans l’exercice de leurs fonctions sont obligées d’entrer en contact avec le public en vue de remplir d’indispensables missions d’intérêt collectif, le gouvernement propose de permettre à la société d’avoir les moyens d’y apporter une réponse appropriée en envoyant un signal fort aux auteurs potentiels de ces violences (...).

Le gouvernement entend faire preuve de fermeté en protégeant mieux les personnes actuellement confrontées à ce phénomène ».

Le ministère public ne peut pas être sourd à ce signal.

A. Directives pour les services de police

1. Tout comme le ministère public, les services de police doivent, conformément à la volonté du gouvernement et du Parlement, se montrer particulièrement attentifs à la problématique des agressions sur les personnes visées à l’article 410bis du Code pénal (voir supra).

Une réaction rapide et adéquate des services de police (normalement la police locale ou la police fédérale / SPC) manifeste à l’auteur des faits la réprobation qui s’attache à son comportement et à la victime le souci que les autorités ont de sa situation.

2. La réaction des services de police doit se traduire par la rédaction d’un procès-verbal (ou de la page de garde du procès-verbal initial, si une enquête policière d’office (« EPO ») est diligentée - voir infra 4. -) qui sera transmis sans retard au parquet.

Les services de police feront apparaître visiblement la mention « VIOLENCE ENVERS VICTIME PROTEGEE (410bis C.P.) » dans le champ « mention parquet » prévu dans l’entête de la première page du procès-verbal.

3. In ernstige gevallen zal het parket van de procureur des konings (of de magistraat van wacht buiten de diensturen) onmiddellijk telefonisch worden ingelicht teneinde hem de mogelijkheid te bieden de noodzakelijke maatregelen te treffen.

Onder ernstige gevallen dient te worden verstaan :

- verwondingen die onmiddellijke verzorging vereisen, tot zelfs de medische evacuatie van het slachtoffer naar een zorginstelling en die wellicht een arbeidsongeschiktheid of zelfs nog meer ernstige gevolgen met zich zullen meebrengen.
- feiten die een ernstige verstoring veroorzaken van de door het slachtoffer geleverde dienstverlening (bijvoorbeeld: treinvertraging van minstens vijf minuten, onderbreking van de postbedeling door een postbode, lesverstoring,...)
- feiten die een weerslag hebben op de collega's van het slachtoffer en tot sociale protestactie zouden kunnen leiden;
- feiten die in de media grote weerklank zouden kunnen vinden en/of de publieke opinie zouden kunnen beroeren.

4. In de andere gevallen is het opstellen van een ambtshalve politieel onderzoek ("APO") niet a priori uit te sluiten

5. Daarentegen, en zelfs wanneer de dader van de feiten niet kan worden geïdentificeerd, zal geen beroep kunnen worden gedaan op een vereenvoudigd proces-verbaal (in afwijking van punt 18 van bijlage 3 bij omzendbrief COL 8/2005 inzake het ambtshalve politieel onderzoek en het vereenvoudigd proces-verbaal).

6. De aandacht van de politiediensten wordt gevestigd op het feit dat de verklaringen van de dader, het slachtoffer en de eventuele getuigen met de grootst mogelijke zorg dienen te worden opgetekend, aangezien deze vaststellingen regelmatig voor de vonnisgerechten worden betwist omwille van de context van de feiten (uitzonderlijke zenuwachtigheid van de dader t.g.v. een extern voorval, vermeende arrogantie van het slachtoffer,...).

3. Dans les cas graves, avis sera donné immédiatement par téléphone au parquet du procureur du Roi (ou au magistrat de garde, en dehors des heures de service), pour lui permettre de prendre les mesures qui s'imposent.

Par cas graves, il faut entendre :

- les lésions caractérisées exigeant des soins immédiats, voire l'évacuation médicale de la victime vers un établissement de soins, et qui entraîneront vraisemblablement une incapacité de travail, voire des conséquences plus graves ;
- des faits de nature à entraîner une perturbation sérieuse du service rendu par la victime (par exemple : retard ferroviaire de cinq minutes au moins, interruption de la tournée d'un facteur, suspension des cours, ...)
- des faits ayant une répercussion sur les collègues de travail de la victime et susceptibles d'entraîner un mouvement social de protestation ;
- des faits pouvant avoir un écho important dans les médias et/ou pouvant émouvoir l'opinion publique.

4. Dans les autres cas, le recours à l'enquête policière d'office (« EPO ») n'est pas, a priori, à exclure.

5. En revanche, et même lorsque l'auteur des faits n'est pas identifié, il ne peut pas être recouru au procès-verbal simplifié (et ce, par dérogation au point 18 de l'annexe 3 à la circulaire COL 8/2005 relative à l'enquête policière d'office et au procès-verbal simplifié).

6. L'attention des services de police est attirée sur le fait que les déclarations de la victime, de l'auteur et des éventuels témoins doivent être recueillies avec soin dans la mesure où des contestations s'élèvent régulièrement devant les juridictions de jugement à propos du contexte des faits (nervosité particulière de l'auteur suite à un événement extérieur, arrogance prétendue de la victime, ...).

B. Richtlijnen voor het openbaar ministerie

1. Reactie

De bijzondere bescherming die de wetgever via artikel 410bis Sw. heeft willen toekennen aan verschillende categorieën personen die een opdracht van functionele openbare dienst of van algemeen belang uitvoeren dient er, wat het vervolgingsbeleid betreft, niet toe te leiden dat de daders van agressieve gewelddaden tegen deze personen systematisch zouden worden doorverwezen naar de correctionele rechtbanken, maar zullen eerder een strafrechtelijke reactie vereisen, aangepast aan elk specifiek geval, zonder in automatismen te vervallen en waarbij zal rekening worden gehouden met de persoonlijkheid van dader en slachtoffer.

Er dient te worden vermeden dat zich gevoelens van frustratie bij de door artikel 410bis Sw. beoogde beroepscategorieën zouden ontwikkelen, ten gevolge van de indruk die zij zouden kunnen hebben dat justitie onmachtig zou zijn of niet zou optreden en dat de daders van gewelddaden derhalve onbestraft zouden blijven.

Het personeel van het openbaar vervoer wordt meer in het bijzonder vaak geconfronteerd met dezelfde onruststokers die de dag na een incident opnieuw dezelfde bus of trein nemen...

De gerechtelijke reactie dient de daders dus snel aan de geldende gedragsnormen te herinneren. Deze herinnering kan elke mogelijke vorm aannemen die ter beschikking van het openbaar ministerie staat.

Aangezien dader en slachtoffer elkaar in de toekomst nog herhaaldelijk kunnen treffen, lijkt strafbemiddeling een uiterst geschikte reactie (Hierbij kan worden verwezen naar omzendbrief Col 8/1999 van 30 april 1999 inzake de strafbemiddeling – Punt 4.2.).

Niettemin zal erop dienen te worden toegezien dat de gezagspositie van de per definitie door artikel 410bis beschermde personen niet zal worden ondermijnd.

B. Directives pour le ministère public

1. Réaction

La protection particulière que le législateur a entendu accorder, par le biais de l'article 410bis du Code pénal, à diverses catégories de personnes remplissant une mission de service public fonctionnel ou d'intérêt général ne doit pas se traduire, au niveau de la politique de poursuites, par un renvoi systématique des auteurs d'agressions violentes contre ces personnes devant les tribunaux correctionnels mais plutôt par une réaction pénale adaptée à chaque cas qui, loin de tout automatisme, tient compte de la personnalité de l'auteur et de la victime.

Il faut éviter que ne se développe chez les professionnels visés à l'article 410bis du Code pénal un sentiment de frustration provoqué par l'impression qu'ils pourraient avoir que la Justice est impuissante ou inactive et que les auteurs d'agression bénéficient de ce fait de l'impunité.

Le personnel des transports en commun est, en particulier, confronté régulièrement aux mêmes auteurs de troubles qui, dès le lendemain d'un incident, reprennent le même bus ou le même train...

La réaction judiciaire consistera dès lors à adresser rapidement à l'auteur des faits un rappel des normes de comportement en vigueur. Ce rappel pourra prendre la forme de chacun des moyens d'actions dont dispose le ministère public

Dans la mesure où l'auteur et la victime peuvent être appelés à continuer à se fréquenter à l'avenir, la médiation pénale nous paraît constituer une réaction particulièrement appropriée. (Il est renvoyé à la circulaire COL 8/1999 du 30 avril 1999, relative à la médiation pénale – Point 4.2.)

Néanmoins, il faudra veiller à ne pas compromettre la position d'autorité dans laquelle se trouvent par définition les personnes auxquelles l'article 410bis entend apporter sa protection.

In de meest ernstige gevallen (zie punt A.3. hieronder) zal de magistraat ernstig de mogelijkheid overwegen om de dader van de feiten van zijn vrijheid te beroven en hem voor te laten leiden teneinde hem persoonlijk te kunnen verhoren.

Ter herinnering: de feiten beoogd door de artikelen 399 tot 405 Sw. kunnen aanleiding geven tot een voorlopige hechtenis of tot alternatieve maatregelen.

2. Informatie

Om te vermijden dat het slachtoffer het gevoel zou hebben dat Justitie onmachtig zou zijn of niet zou optreden, is het belangrijk hem/haar zo snel mogelijk in te lichten over het feit dat het parket een dossier geopend heeft en, in de mate van het mogelijke, over de oriëntering die eraan zal worden gegeven.

Het is eveneens van belang de werkgever van het slachtoffer te verwittigen indien dit enigszins mogelijk is.

Deze laatste wordt eveneens geconfronteerd met de frustratiegevoelens van één of meerdere van zijn personeelsleden die het slachtoffer geworden zijn van een daad van agressie. Het is trouwens dit gevoel van frustratie dat, indien er slecht op gereageerd wordt, kan uitlopen op sociale protestacties, die op hun beurt dan weer ontevredenheid bij de gebruikers kunnen veroorzaken.

Wanneer de werkgever een afzonderlijk materieel nadeel lijdt dan zijn werknemer (onbeschikbaarheid van zijn personeel, desorganisatie tot zelfs onderbreking van de dienstverlening, contractuele of statutaire verplichting om een salaris te blijven doorbetalen, diverse kosten,...)¹⁰, dan kan hij een verklaring van benadeelde persoon afleggen of zich burgerlijke partij stellen.

Dans les cas graves (voyez le point A.3., ci-dessus), le magistrat considérera sérieusement la possibilité de priver l'auteur des faits de sa liberté et de le faire amener à sa disposition pour l'entendre personnellement.

Pour rappel, les faits visés aux articles 399 à 405 du Code pénal, peuvent donner lieu à détention préventive ou à des mesures alternatives à celles-ci.

2. Information

Afin d'éviter que la victime n'ait le sentiment que la Justice est inactive ou impuissante, il importe de l'informer au plus vite de l'ouverture d'un dossier au parquet et, dans la mesure du possible, de l'orientation qui lui sera donnée.

Il importe aussi d'informer, quand faire se peut, l'employeur de la victime.

Celui-ci est également confronté aux sentiments de frustration développés par le(s) membre(s) de son personnel qui a (ont) été victime(s) d'agression. C'est d'ailleurs ce sentiment de frustration qui, mal géré, débouche sur des mouvements sociaux de protestation, source à leur tour de mécontentement des usagers.

Dans la mesure où l'employeur subit un préjudice matériel distinct de celui de son employé (indisponibilité de son personnel, désorganisation voire interruption de son service, obligation contractuelle ou statutaire de continuer à assurer le paiement de sa rémunération¹⁰, frais divers,...), il peut faire une déclaration de personne lésée ou se constituer partie civile.

¹⁰ Zie met name Cass. (3de Kamer.), 19 februari 2001, Pas. 2001, nummers 97 tot 101, pg. 322 tot 366

¹⁰ Voir notamment Cass. (3ème Ch.), 19 février 2001, Pas. 2001, numéros 97 à 101, pp. 322 à 366

Zelfs bij gebreke aan een verklaring van benadeelde persoon of een burgerlijke partijstelling vanwege de werkgever, zal het openbaar ministerie ingaan op alle vragen tot informatie vanwege de werkgever of zelfs spontaan bepaalde informatie meedelen, op basis van de overweging dat een goede communicatie vanuit het parket naar de werkgever ertoe bijdraagt dat beter kan worden ingespeeld op eventuele sociale protestacties.

De dienst voor slachtofferonthaal bij het parket kan een belangrijke rol spelen bij de communicatie vanuit het openbaar ministerie naar de slachtoffers.

3. Geïnformatiseerde registratie van de zaken

3.1. Wanneer een proces-verbaal met de vermelding "GEWELD TEGEN BESCHERMD SLACHTOFFER (ART 410BIS Sw.)" op het parket binnenkomt, registreert het parketsecretariaat deze vermelding in het contextveld dat is voorzien in de REA/TPI-applicatie (schermen D00F "creatie van de zaak" of M00 "algemene inlichtingen"). De lijst met velden context1 en context2 omvat hiertoe voortaan de vermelding "GEWELD TEGEN BESCHERMD SLACHTOFFER (ART 410BIS Sw.)". De magistraat aan wie het dossier wordt voorgelegd, gaat na of deze vermelding exact is. Indien blijkt dat het slachtoffer/de slachtoffers niet behoren tot de door artikel 410bis Sw. aangewezen personen, dan zal deze vermelding worden geschrapt.

3.2. Wanneer deze vermelding "GEWELD TEGEN BESCHERMD SLACHTOFFER (ART 410BIS Sw.)" daarentegen niet op de hoofding van het proces-verbaal voorkomt en het onderzoek van het dossier aangeeft dat het of de slachtoffers behoren tot de door artikel 410bis Sw. aangewezen personen, dan wordt deze vermelding toegevoegd in het contextveld, en dit op initiatief van de magistraat die voor het dossier instaat.

3.3. Wanneer klacht op het parket wordt neergelegd, zullen de magistraat en het secretariaat dezelfde werkwijze als deze uiteengezet onder punt 3.2 in acht nemen.

3.4. Zowel tijdens het gerechtelijk onderzoek als het opsporingsonderzoek kan deze vermelding worden toegevoegd of weggelaten in alle stadia van de rechtspleging. Indien zaken, waaronder een zaak "geweld tegen beschermd slachtoffer

Même en l'absence d'une déclaration de personne lésée ou d'une constitution de partie civile de la part de l'employeur, le ministère public accueillera favorablement les demandes d'informations émanant de l'employeur, voire fournira spontanément certaines informations, en considérant qu'une bonne communication du parquet vers l'employeur contribue à une meilleure gestion des éventuels mouvements sociaux de protestation.

Le service d'accueil des victimes du parquet peut jouer un rôle important dans la communication du ministère public vers les victimes.

3. Enregistrement informatique des affaires

3.1. Lorsqu'un procès-verbal portant la mention parquet « VIOLENCE ENVERS VICTIME PROTEGEE (ART 410 BIS CP) » arrive au parquet, le secrétariat du parquet enregistre cette mention dans le champ contexte prévu dans l'application TPI/REA (écrans D00F « création de l'affaire » ou M00 « renseignements généraux »). La liste des champs context1 et context2 contient dorénavant à cet effet la mention « VIOLENCE ENVERS VICTIME PROTEGEE (ART 410 BIS CP) ». Le magistrat auquel le dossier est soumis vérifie l'exactitude de cette mention. S'il s'avère que la ou les victimes n'appartiennent pas à une des catégories de personnes désignées par l'article 410 bis du Code pénal, la mention sera supprimée.

3.2. A l'inverse, si la mention « VIOLENCE ENVERS VICTIME PROTEGEE (ART 410 BIS CP) » n'apparaît pas à l'entête du procès-verbal et que l'examen du dossier montre que la ou les victimes appartiennent à l'ensemble des personnes désignées par l'article 410 bis du Code pénal, la mention est ajoutée dans le champ contexte, à l'initiative du magistrat responsable du dossier.

3.3. En cas de dépôt de plainte au parquet, le magistrat et le secrétariat procèdent de la même manière que celle décrite en 3.2.

3.4. Que ce soit lors de l'instruction ou dans le cours de l'information, la mention peut être supprimée ou ajoutée à tous les stades de la procédure. Si des affaires, dont une affaire « violence envers victime protégée (article

(artikel 410bis Sw.)”, worden samengevoegd, dient erop te worden toegezien dat deze vermelding wordt behouden of toegevoegd in het contextveld van de moederzaak.

3.5. Bij een verzending tot beschikking dient het parket dat het dossier verzendt erop toe te zien dat de vermelding “geweld tegen beschermd slachtoffer (artikel 410bis Sw.)” duidelijk op de map wordt aangebracht. Het parket dat het dossier ontvangt, zal er dan weer voor moeten zorgen dat deze vermelding in het contextveld van TPI/REA wordt overgenomen.

V. Evaluatie

Een evaluatie van deze omzendbrief is niet voorzien.

VI. Inwerkingtreding

De wet van 20 december 2006 werd in het Belgisch Staatsblad van 12 februari 2007 gepubliceerd.

Bij gebrek aan bijzondere bepalingen ter zake is zij op 22 februari 2007 in werking getreden.

Onderhavige richtlijnen dienen dus onmiddellijk door het openbaar ministerie te worden toegepast wanneer het kennis krijgt van feiten die onder het toepassingsgebied van de nieuwe wet vallen.

Wat de politiediensten betreft, zullen deze richtlijnen vanaf 1 juli 2008 van toepassing zijn.

Brussel, 26 februari 2008.

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen, Voorzitter van het College van procureurs-generaal,

410bis CP)», sont jointes, il faut veiller à ce que la mention soit maintenue ou ajoutée dans le champ contexte de l'affaire mère.

3.5. Lors d'un envoi pour disposition, le parquet qui envoie le dossier veille à ce que la mention « violence envers victime protégée (article 410bis CP) » figure de manière explicite sur la farde. Le parquet qui réceptionne veille quant à lui à reprendre cette mention dans le champ contexte de TPI/REA.

V. Evaluation

Il n'est pas prévu d'évaluation de la présente circulaire.

VI. Entrée en vigueur

La loi du 20 décembre 2006 a été publiée au Moniteur belge du 12 février 2007.

En l'absence de dispositions particulières à ce propos, elle est entrée en vigueur le 22 février 2007.

Les présentes directives sont donc d'application immédiate en ce qui concerne le ministère public lorsqu'il a connaissance de faits tombant dans le champ d'application de la loi nouvelle.

En ce qui concerne les services de police, les présentes directives seront d'application à partir du 1er juillet 2008.

Bruxelles, le 26 février 2008.

Le procureur général près la cour d'appel à Anvers, Président du Collège des procureurs généraux,

Yves LIÉGEOIS

De procureur-generaal bij het hof van beroep te
Gent,

Le procureur général près la cour d'appel à
Gand,

Frank SCHINS

De procureur-generaal bij het hof van beroep te
Luik,

Le procureur général près la cour d'appel à
Liège,

Cédric VISART de BOCARME

De procureur-generaal bij het hof van beroep te
Bergen,

Le procureur général près la cour d'appel à
Mons,

Claude MICHAUX

De procureur-generaal bij het hof van beroep te
Brussel,

Le procureur général près la cour d'appel à
Bruxelles,

Marc de le COURT